

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเป็นพลเมืองต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนตามแนวการจัดการเรียนรู้ ด้วยการรับใช้สังคม

LEARNING ACHIEVEMENT AND CITIZENSHIP ON THE NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENT FOR MATAYOMSUKSA V STUDENTS TAUGHT BY SERVICE LEARNING APPROACH

จิรศักดิ์ ใจดี^{1*} สิริวรรณ จรัสรวีวัฒน์² และวิมลรัตน์ จตุรานนท์³
Jeerasak Jaidee^{1*} Sirawan Jaradrawiwat² and Wimonrat Chaturanon³

^{1,2,3}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

^{1,2,3}Faculty of Education, Burapha University, Chonburi 20131, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: plantglobe@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 70) และเพื่อเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองของนักเรียน ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนดาราสมุทร ศรีราชา จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 1 ห้องเรียน มีจำนวน 53 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่ม กลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ใช้ระยะเวลาในการวิจัยรวมทั้งสิ้น 21 ชั่วโมง 20 นาที ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสาน แบบแผนรองรับภายในระยะเดียววิธีการเชิงปริมาณเป็นหลัก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดความเป็นพลเมืองต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน แบบประเมินรายงานการรับใช้สังคม แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมรายกลุ่ม และแบบบันทึกความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที แบบ t-test one sample และแบบ t-test for dependent samples

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 70) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
2. ความเป็นพลเมืองของนักเรียน ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความเป็นพลเมืองต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

Abstract

The purpose of this research were to compare the learning achievement by service learning between after study with in the criterion (70%) and were to compare the citizenship on the natural resources and environment for students by service learning between before and after study. The samples consisted of 53 students in Matayomsuksa V at Darasamutr Sirracha School, Chonburi province and belong to office of the private education by using Multi- stage sampling. The learning management was set up for 21 hours and 20 minute. And this research used to mixed method by one phase embedded design: experimental model by quantitative dominant. The research instrument is the lesson plan, learning achievement test, citizenship on the natural resources test, evaluation form service learning report, the observation behavior record and the reflection service learning record. The data were statistically analyzed by using percentage, mean, standard deviation, Mean one sample test and t-test for dependent samples.

The results of the study were as follows:

1. Learning achievement after study by service learning was significantly higher than criterion (70%) at the 0.05 level.
2. Citizenship on the natural resources and environment after study by service learning was significantly higher than before study at the 0.05 level.

Keywords: Service Learning, Learning Achievement, Citizenship on the Natural Resources and Environment

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระดำรัสของ ศาสตราจารย์ ดร. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 ระหว่างวันที่ 13 - 22 มิถุนายน พ.ศ. 2555 ณ นครริโอ เดอ จาเนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล ความว่า “อันที่จริงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเสนอปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อ พ.ศ. 2517 นับตั้งแต่ประเทศไทยได้ใช้การพัฒนาแบบยั่งยืนมาเป็นเวลานาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักว่า จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาที่ยั่งยืนในขบวนการพัฒนา พระองค์ทรงพิจารณาให้ความต้องการของมนุษย์และคุณภาพชีวิตเป็นศูนย์กลาง โดยคำนึงถึงความต้องการของมนุษย์และการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล ปรัชญานี้เน้นวิถีชีวิตแบบพอเพียงและยั่งยืนเหนือความฟุ้งเฟ้อทุกระดับ ปรัชญานี้ตรงประเด็นทั้งในเวลานั้นและปัจจุบันนี้ ทั้งมีความสำคัญสำหรับการขจัด ความยากจน และการพัฒนาอย่างยั่งยืน สิ่งแวดล้อมย่อมมีผลต่อการพัฒนาบนโลกใบนี้ ไม่ว่าห้วงบรรยากาศ ห่วงน้ำ ผืนดิน ระบบนิเวศน์ ตกอยู่ในความเสื่อมอันน่ากลัว อันจะเป็นภัยต่อสุขภาพ ความอยู่ดีกินดี และความปลอดภัยของมนุษย์ (Ministry of Natural Resources and Environment, 2014, p.2)

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้เด็กและเยาวชนไทยมีค่านิยมที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเน้นทางวัตถุมากกว่าการพัฒนาจิตใจ ก่อให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว การแสดงออกที่ผิดศีลธรรม การเห็นผิดเป็นชอบ ฯลฯ อันเป็นเหตุให้เสื่อมถอยทางศีลธรรม เกิดปัญหาสังคม หลายฝ่ายต่างเร่งแก้ไข เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข เป็นสังคมที่มีคุณภาพ มุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม และ

มีระบบคุ้มครองสังคมที่ดี โดยต่างหวังว่าการศึกษาจะเป็นกระบวนการช่วยสร้างคนให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ (Chantavanich as cited in Office of the Education Council, 2007)

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนดาราสมุทร ศรีราชาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่า คะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของปีการศึกษา 2555 ระดับโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย 37.89 คะแนน ปีการศึกษา 2556 ระดับโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย 33.55 คะแนน และปีการศึกษา 2557 ระดับโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 34.71 คะแนน และแยกตามสาระการเรียนรู้ ในสาระภูมิศาสตร์ ปีการศึกษา 2555 ระดับโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย 46.56 คะแนน ปีการศึกษา 2556 ระดับโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย 31.49 คะแนน และปีการศึกษา 2557 ระดับโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย 33.04 คะแนน ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ และไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด (National Institute of Educational Testing Service (Public Organization), 2014) จะเห็นได้ว่านักเรียนมีคะแนนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ค่อนข้างต่ำ ซึ่งเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคน และการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นในสังคม และในสาระภูมิศาสตร์ ค่อนข้างต่ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นปัญหา ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่นักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจอันจะนำมาซึ่งปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ประเทศชาติ และของโลก อีกทั้งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ ถือว่า เป็นปัญหาสำคัญในการจัดการเรียนการสอนอันจะ ส่งผลกระทบต่อนักเรียนในการนำสาระวิชาไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเกิดปัญหาด้านทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ ผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และสอดคล้องกับสภาพจริง เลือกวิธีการสอนแบบต่างๆ ให้เหมาะสมกับเรื่องที่เรียน จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ อาทิ การเรียนแบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบประสบการณ์ การเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้แบบโครงงาน และการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นต้น

การเรียนรู้ การสอนที่พึงปรารถนา ในยุคปฏิรูปการศึกษาจะต้องไม่จำกัดอยู่แต่เพียงในห้องเรียนเท่านั้น แต่ควรจะจัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและให้ได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงมากขึ้น จากแนวความคิดดังกล่าว การจัดกิจกรรมของการพัฒนาเยาวชนในรูปของการเชื่อมโยงการศึกษาแก้ปัญหาของชุมชน และการเข้าร่วมแก้ปัญหาตามความจำเป็นของชุมชน ซึ่งในต่างประเทศเรียกว่า Service Learning หรือ การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม จึงเป็นกิจกรรมเรียนรู้ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการเปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีประสบการณ์ตรงต่อสังคม ในต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มองเห็นความสำคัญของกิจกรรม Service Learning มานานโดยกำหนดเป็นนโยบายให้โรงเรียนจัดเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษา ทั้งในโรงเรียนระดับอนุบาล จนถึงระดับมหาวิทยาลัย และมีองค์กรภาคเอกชนหลายองค์กรให้การสนับสนุน เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีทักษะในการปฏิบัติงาน เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง (Self esteem) รวมทั้งการสร้างสำนึกของความรับผิดชอบในฐานะของพลเมืองของประเทศ ตลอดจนมีผลดีต่อการเพิ่มพูนความสามารถทางวิชาการของผู้เรียนไปพร้อมกัน (Niruntawee, 2011, p.2)

การแก้ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ที่สาเหตุเกิดจากการกระทำของมนุษย์ และปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระภูมิศาสตร์นั้น สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาความรู้ความสามารถหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนไปพร้อมๆ กัน ต่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถสร้างได้ด้วยการฝึกปฏิบัติการในภาคสนาม จะทำให้นักเรียนมองเห็น

ความเป็นจริงของธรรมชาติ เป็นสิ่งน่าสนใจที่จะทำการศึกษาแล้วเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ทำให้นักเรียนรู้จักคิดหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีวิธีการตัดสินใจที่ถูกต้อง จากความสำคัญและสภาพปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะแก้ไขและพัฒนาความสามารถของนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้อยู่ในระดับเกณฑ์มาตรฐานและเพิ่มสูงขึ้น ตามแนวคิดและขอบเขตของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อที่จะให้มีมาตรฐานในการจัดการเรียนรู้และเกิดประโยชน์กับตัวผู้เรียนให้มากที่สุด โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม (Service Learning) เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ที่จะใช้เสริมสร้างความตระหนัก จริยธรรม และความเป็นพลเมือง ต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของนักเรียน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว สามารถสรุปปัญหาของการวิจัยได้เป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ ปัญหาของสังคมและสิ่งแวดล้อม และปัญหาด้านการศึกษาหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น มีสาเหตุเกิดมาจากการขาดความตระหนัก คุณธรรม จริยธรรม ของคนในสังคม ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและในส่วนของปัญหาด้านการศึกษาหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นักเรียนมีผลการเรียนต่ำลงและต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน อันมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายๆ ด้าน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงจะเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนควบคู่ไปกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อที่จะให้นักเรียนมีความเป็นพลเมืองต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น โดยให้นักเรียนมีความตระหนัก มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ความสามารถ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชน และมีเหตุผลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญที่จะปลูกฝังให้นักเรียนได้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม บูรณาการเข้ากับหลักสูตรรายวิชามาใช้เป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 70)
2. เพื่อเปรียบเทียบ ความเป็นพลเมือง ของนักเรียนต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในเขตอำเภอศรีราชา ปีการศึกษา 2558 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 4 โรงเรียน จำนวนรวม 923 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Sampling) ขั้นที่ 1 คือ การเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนดาราสมุทร ศรีราชา ปีการศึกษา 2558 ภาคเรียนที่ 2 มีจำนวน 7 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 314 คน ขั้นที่ 2 คือผู้วิจัยดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

โดยมีหน่วยการสุ่มเป็นห้อง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนดาราสมุทร ศรีราชา จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 53 คน

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ระยะเวลาที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2559 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 ใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และความเป็นพลเมืองของนักเรียน ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้น จำนวน 3 แผน ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 จำนวน 6 คาบ (คาบละ 50 นาที) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 จำนวน 6 คาบ (คาบละ 50 นาที) และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 จำนวน 4 คาบ (คาบละ 50 นาที) และเวลาในการลงพื้นที่ทำการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม 8 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้นจำนวน 21 ชั่วโมง 20 นาที ซึ่งท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ผู้วิจัยจะแนบเครื่องมือย่อยที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเข้าไปด้วย คือ แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมรายกลุ่ม ในการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นแบบตรวจสอบรายการ ที่กำหนดพฤติกรรมที่จะสังเกตออกเป็นหน่วยย่อยๆ และผู้สังเกตก็ตรวจสอบว่ามีพฤติกรรมเกิดขึ้นหรือไม่ แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ มี และไม่มี จำนวน 15 ข้อ และท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ผู้วิจัยจะแนบเครื่องมือย่อยเข้าไปด้วย คือ แบบประเมินผลรายงานการรับใช้สังคม ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นแบบตรวจสอบรายการ และเขียนข้อความลงในช่องว่าง โดยกำหนดการประเมินเป็นกลุ่ม มีเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริกส์ (Rubrics Score) และแบบบันทึกความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือดังกล่าวอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ ซึ่งมีระดับพฤติกรรมที่วัด ได้แก่ ความรู้ความจำ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือดังกล่าวอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 มีค่าความยาก (P) อยู่ระหว่าง 0.29 – 0.79 มีค่าอำนาจจำแนก (D) อยู่ระหว่าง 0.21 – 0.71 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.908

3. แบบวัดความเป็นพลเมือง ต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นแบบ ทดสอบเชิงสถานการณ์ (Situation test) แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ความตระหนักต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้านที่ 2 คุณธรรมต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้านที่ 3 จริยธรรมต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน และด้านที่ 4 การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 24 ข้อ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือดังกล่าวเท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. วัดความเป็นพลเมืองของนักเรียน ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนก่อนเรียน โดยใช้แบบวัดความเป็นพลเมือง ต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น
2. ดำเนินการสอน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เรื่อง ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และประเมินรายงาน การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม โดยใช้แบบประเมินรายงาน การรับใช้สังคมที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น แล้วทำการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนรายกลุ่ม ในการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม โดยใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมรายกลุ่ม ในการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น พร้อมกับศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่สะท้อนความคิดของตนเองออกมา โดยใช้แบบบันทึกความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น
3. ทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น
4. วัดความเป็นพลเมืองของนักเรียน ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนหลังเรียน โดยใช้แบบวัดความเป็นพลเมือง ต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. วิเคราะห์ความเป็นพลเมืองของนักเรียน ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก่อนเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. วิเคราะห์ความเป็นพลเมืองของนักเรียน ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลังเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
4. ทดสอบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด ด้วยการทดสอบค่าที แบบ One Sample (Mean One Sample Test)
5. ทดสอบความแตกต่างของความเป็นพลเมืองของนักเรียน ต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการทดสอบค่าที แบบ Dependent (t-test for dependent samples)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากแบบบันทึกความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ที่ให้นักเรียนได้เขียนสะท้อนความคิด (Reflection) ของตัวเองออกมา และจากแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมรายกลุ่ม ในการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ซึ่งใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม นั้น ผู้วิจัยได้ใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) คือ การตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็นที่เก็บรวบรวมมาได้จากข้อมูลตั้งแต่ 2 ชุดขึ้นไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบแผนรองรับภายในรูปแบบการทดลองระยะเดียววิธีการเชิงปริมาณเป็นหลัก (One-phase

embedded design: experimental model by quantitative dominant) (Buosonte, 2013, p.99) ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ มาสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ และให้การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้มีระบบแบบแผน และได้ผลการวิจัยออกมาถูกต้องมากที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอนหลัก ได้แก่ ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบตารางประกอบคำบรรยายได้ตาราง ประกอบด้วย 3 ตอนย่อย ได้แก่

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด ด้วยการทดสอบค่าที แบบ One Sample (Mean One Sample Test) แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด ด้วยการทดสอบค่าที แบบ One Sample (Mean One Sample Test)

Test value = 42 (เกณฑ์คะแนนที่กำหนดร้อยละ 70)					
N	df	$\bar{x}$	S.D.	t	P-value = (Sig. 2-tailed)/2
53	52	44.09	2.34	6.518*	0.00

*P < 0.05

จากตาราง 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ($\bar{x}$ = 44.09, S.D. = 2.34) สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 70) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ระดับความเป็นพลเมืองของนักเรียน ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน แสดงดังตาราง 2

ตาราง 2 ระดับความเป็นพลเมืองของนักเรียน ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

N=53						
ระดับความเป็นพลเมืองต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน (คะแนนเต็ม 72 คะแนน)	ก่อนเรียน		แปลผล	หลังเรียน		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.		$\bar{x}$	S.D.	
ด้านที่ 1 ความตระหนักต่อทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน (คะแนนเต็ม 18)	13.77	2.08	ระดับสูง	17.26	0.71	ระดับสูง
ด้านที่ 2 คุณธรรมต่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน (คะแนนเต็ม 18)	13.16	2.91	ระดับสูง	16.91	1.02	ระดับสูง

N=53

ระดับความเป็นพลเมืองต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน (คะแนนเต็ม 72 คะแนน)	ก่อนเรียน		แปลผล	หลังเรียน		แปลผล
	($\bar{x}$)	S.D.		($\bar{x}$)	S.D.	
ด้านที่ 3 จริยธรรมต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน (คะแนนเต็ม 18)	14.08	2.38	ระดับสูง	16.89	1.01	ระดับสูง
ด้านที่ 4 การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน (คะแนนเต็ม 18)	12.40	2.55	ระดับปานกลาง	16.19	1.02	ระดับสูง
เฉลี่ยรวม	53.42	8.45	ระดับสูง	67.25	2.29	ระดับสูง

จากตาราง 2 พบว่า ก่อนเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม โดยภาพรวมนักเรียนมีความเป็นพลเมืองต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอยู่ในระดับสูง ในด้านที่ 1 ความตระหนักต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้านที่ 2 คุณธรรมต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน และด้านที่ 3 จริยธรรมต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน และรองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านที่ 4 การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและพบว่า หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม โดยภาพรวมนักเรียนมีความเป็นพลเมืองต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอยู่ในระดับสูง ในด้านที่ 1 ความตระหนักต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้านที่ 2 คุณธรรมต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้านที่ 3 จริยธรรมต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน และด้านที่ 4 การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

3. ผลการเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองของนักเรียน ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการทดสอบค่าที แบบ Dependent (t-test for dependent samples) แสดงดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองของนักเรียน ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการทดสอบค่าที แบบ Dependent (t-test for dependent samples)

Paired samples	N	$\bar{x}$	S.D.	MD	t	df	P-value = (Sig. 2-tailed)/2
Post-test	53	67.25	2.29	13.83	14.785*	52	0.00
Pre-test	53	53.42	8.45				

*P < 0.05

จากตาราง 3 พบว่า ระดับความเป็นพลเมือง ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของนักเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หลังเรียน ($\bar{x}$ = 67.25, S.D. = 2.29) สูงกว่า ก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 53.42, S.D. = 8.45) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สำหรับผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของการวิจัยในครั้งนี้ ที่ใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็น 2 ตอนย่อย ได้แก่

1. ผลการเขียนสะท้อนความคิด (Reflection) ของนักเรียนจากการเรียนรู้ ด้วยการรับใช้สังคม

1.1 สิ่งที่นักเรียนได้รับและประโยชน์จากการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เนื่องจากการบันทึกความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ในส่วนของสิ่งที่นักเรียนได้รับและประโยชน์จากการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มีหลายประเด็นที่นักเรียนแต่ละคนได้บันทึกหรือแสดงความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา ผู้วิจัยจึงรวมประเด็นที่คล้ายคลึงกันไว้ให้เป็นประเด็นเดียวกัน ซึ่งมีประเด็นโดยรวม 24 ประเด็นหลัก จากความคิดเห็นของนักเรียนทั้งหมด 53 คน และเนื่องจากรายละเอียดจากผลการบันทึกความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมทั้ง 24 ประเด็น มีเนื้อหาค่อนข้างมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอเฉพาะผลสรุป จากประเด็นโดยรวม ดังนี้

จากการบันทึกความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ในส่วนของสิ่งที่นักเรียนได้รับและประโยชน์จากการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม พบว่า นักเรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสุขสนุกสนานระหว่างการเรียนรู้ ได้รับทั้งองค์ความรู้ กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ในสถานที่จริง ได้เรียนรู้และรู้จักคำว่าให้หรือความเสียสละแก่ส่วนรวม และที่สำคัญจะนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง

1.2 ข้อเสนอแนะของนักเรียนต่อการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม จากข้อเสนอแนะของนักเรียนต่อการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่นักเรียนได้เขียนสะท้อนความคิดออกมา เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ อยากจะให้มีการจัดการเรียนรู้ลักษณะนี้อีก โดยให้มีเวลาในการทำกิจกรรมมากกว่านี้ และอยากให้เผยแพร่กิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะนี้ จะได้มีคนเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีความสุขสนุกสนานในการเรียนเหมือนกับที่ตัวเองได้รับ

2. พฤติกรรมของนักเรียน (รายกลุ่ม) ระหว่างการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน (รายกลุ่ม) ระหว่างการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม พบว่า พฤติกรรมโดยภาพรวมของนักเรียนในแต่ละกลุ่มระหว่างการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม นักเรียนในกลุ่มมีการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในกลุ่มเมื่อได้รับงานหรือสิ่งที่ครูมอบหมายให้ สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ฟังและผู้พูดที่ดี ยอมรับซึ่งกันและกันตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีการสนับสนุนและคอยช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มของตนเองเป็นอย่างดี นักเรียนภายในกลุ่มตอบสนองต่อการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเป็นอย่างดี โดยมีความสนใจ รับผิดชอบ และกระตือรือร้นในงานที่ได้รับมอบหมาย ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งวิทยาการต่างๆ และเริ่มที่จะสร้างสรรค์ผลงานของกลุ่มตนเองออกมาให้มีประสิทธิภาพ โดยการปรึกษารื้อกันกับสมาชิกภายในกลุ่ม มีการตัดสินใจและแก้ปัญหาข้อขัดแย้งของสมาชิกกลุ่มได้เป็นอย่างดี และมีการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพที่สังเกตได้จากการมอบหมายงานต่างๆ ที่ส่งตามเวลาที่ครูกำหนด และเวลาในการนำเสนองานต่างๆ และสุดท้ายคุณภาพของงานจากรายงานที่ครูมอบหมายให้แต่ละกลุ่มศึกษาส่วนใหญ่มีคุณภาพอยู่ในระดับสูง และรองลงมามีคุณภาพอยู่ในระดับกลางตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 70) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ความเป็นพลเมืองของนักเรียน ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งตรงกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือมากกว่าร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ (1) นักเรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโลก ประเทศไทย และภายในชุมชนของตนเองได้ อีกทั้งยังตระหนักและมีจริยธรรม เห็นคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) นักเรียนสามารถอธิบายหลักการและความสำคัญของกฎหมาย บทบาทขององค์กร ประโยชน์จากการดำเนินงานขององค์กรทั้งในประเทศและนอกประเทศ และแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน สังคม ประเทศชาติ และของโลกได้ (3) นักเรียนสามารถอธิบายและบอกความสำคัญของการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ตลอดจนเห็นความสำคัญและมี ส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน จากความรู้ความเข้าใจดังกล่าว เป็นผลลัพธ์ที่ได้มาจากการใช้กระบวนการหรือขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม โดยการบริหารจัดการขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่ได้จากการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี ของ Close up Foundation & Constitutional Rights Foundation Chicago: CRFC รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านจริยธรรม ของ Delve, Mintz, และ Stewart และแนวคิดการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) ของเปาโล แฟร์ ได้เป็น 4 ขั้นตอนหลัก เข้ากับหลักสูตรรายวิชา และเมื่อได้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละกิจกรรมผู้วิจัยได้สอดแทรกเทคนิคการเรียนรู้ต่างๆ เข้าไปด้วย เช่น กระบวนการทำงาน เป็นกลุ่ม การสืบค้นข้อมูลเป็นกลุ่ม การวิเคราะห์ SWOT การวางแผนปฏิบัติงานโดยใช้กระบวนการ P-D-C-A และการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เป็นต้น โดยกิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่กิจกรรมการเรียนรู้ส่วนใหญ่ นักเรียนมีบทบาทสำคัญ โดยที่มีครูคอยเป็นผู้ให้คำปรึกษาและคำแนะนำ ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการ เช่น มีทักษะการเขียน ทักษะการคิดวิเคราะห์ มีคุณธรรม มีความสนใจในวิชาการ มีความกระตือรือร้นที่จะประยุกต์ใช้ความรู้ มีแนวโน้มที่จะสนใจเนื้อหาวิชา เห็นคุณค่าในตนเอง ตระหนักถึงความสำคัญของโลก และตระหนักถึงคุณค่าของแต่ละบุคคล (Oklahoma State University as cited in Chaturanon, 2006, pp. 52-53) จึงเป็นเหตุผลที่สนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนส่วนใหญ่บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และเมื่อนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ของประเทศชาติ และของโลก ที่เกิดขึ้นจากตัวมนุษย์ก็จะลดลงไปด้วย และปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการนำสาระวิชาไปใช้ก็จะลดลง และผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thapwong (2009) ได้ทำการวิจัย

เรื่อง การประยุกต์ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ในการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวส.) ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการอาชีพพนสนิม ภาควิชาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 30 คน ใช้แบบแผนการทดลอง One shot case study โดยวัดผลเพียงครั้งเดียวหลังจากการทดลอง ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80 ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการวิจัยของผู้วิจัยในครั้งนี้ ที่เมื่อนักเรียนเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม แล้วมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 70) ซึ่งเป็นประโยชน์และส่งผลดีกับนักเรียนโดยตรง

2. จากผลการวิจัย พบว่า ความเป็นพลเมืองของนักเรียน ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน หลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งตรงกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 โดยภาพรวมก่อนเรียนนักเรียนมีความเป็นพลเมือง ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอยู่ในระดับสูง ในด้านความตระหนักต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้านคุณธรรมต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้านจริยธรรมต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน และมีความเป็นพลเมือง ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน แต่เมื่อหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม นักเรียนมีความเป็นพลเมือง ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอยู่ในระดับสูงทุกด้าน และผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wiese and Sherman (2011) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบูรณาการด้านการตลาดและสิ่งแวดล้อมศึกษา ผ่านวิธีการเรียนการสอนแบบสหวิทยาการ แบบใช้ประสบการณ์และการรับใช้สังคม ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม และบทบาทธุรกิจในการดูแลสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และผลการวิจัยในครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Vechayant (2001) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอน ที่ได้ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า การเรียนด้วยแบบเรียนที่พัฒนาขึ้นทำให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความตระหนักในการรับใช้สังคมสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งตรงกับคะแนนเฉลี่ยของระดับความเป็นพลเมืองต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้านความตระหนักต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 13.77 คะแนน และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 17.26 คะแนน

จากผลการเขียนสะท้อนความคิด (Reflection) ของนักเรียนจากการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม พบว่า นักเรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีความสุข สนุกสนานระหว่างการเรียนรู้ ได้รับทั้งองค์ความรู้ กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ได้รับประสบการณ์ทำงานในสถานที่จริง ได้เรียนรู้และรู้จักคำว่าให้หรือเสียสละแก่ส่วนรวม และที่สำคัญจะนำไปสู่จิตสำนึกที่จะอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง ซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ จากผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ Niruntawee (2011) ที่กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ได้กำหนดเป็นแนวทางไว้ในมาตรา 24 โดยเน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ที่พึงปรารถนา ในยุคปฏิรูปการศึกษา จะต้องไม่จำกัดอยู่ในห้องเรียนเท่านั้น โดยจัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย และให้ได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง จากแนวความคิดนี้ ที่จัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชนในรูปการเชื่อมโยงการศึกษาแก้ปัญหาของชุมชน ซึ่งในต่างประเทศเรียกว่า Service Learning จึงเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณค่าต่อการเปิดโอกาสให้เยาวชน ได้มีประสบการณ์ตรงต่อสังคม และจากผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน (รายกลุ่ม) หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม พบว่า โดยภาพรวมของนักเรียนในแต่ละกลุ่ม ระหว่างการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

มีการอธิบายและแสดงความคิดเห็นกันในกลุ่ม เมื่อได้รับงานหรือสิ่งที่ครูมอบหมายให้ สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ฟังและผู้พูดที่ดี ยอมรับซึ่งกันและกันตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีการสนับสนุนและคอยช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มของตนเองเป็นอย่างดี โดยมีความสนใจรับผิดชอบ และกระตือรือร้นต่องานที่ได้รับมอบหมาย ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งวิทยาการต่างๆ และเริ่มที่จะสร้างสรรค์ผลงานของกลุ่มตนเองออกมาให้มีประสิทธิภาพ โดยการปรึกษาร่วมกับสมาชิกภายในกลุ่ม มีการตัดสินใจและแก้ปัญหาข้อขัดแย้งของสมาชิกได้เป็นอย่างดี และมีการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการวิจัยดังกล่าว พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่ม สอดคล้องกับการประเมินรายงานการรับใช้สังคม ที่แต่ละกลุ่มจะต้องนำเสนอหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม พบว่า รายงานการรับใช้สังคม ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของนักเรียน (รายกลุ่ม) โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ทั้งผลการวิจัยที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพสอดคล้องและสนับสนุนกับสมมติฐานและปัญหาของการวิจัยได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญ ผลจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมในครั้งนี้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 7 ที่กล่าวว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้พึ่งพาตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

1.1 ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างความตระหนัก คุณธรรม จริยธรรม และการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนได้

1.2 ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สูงขึ้นได้

1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมการเรียนรู้ส่วนใหญ่ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้ชี้แนะ ครูผู้สอนจะต้องเตรียมตัวอย่างเป็นระบบ เพิ่มเวลาให้นักเรียนในการเรียนรู้ ทั้งในด้านวิชาการและการปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การนำแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม บูรณาการเข้ากับหลักสูตรรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระอื่น เช่น สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระเศรษฐศาสตร์ สาระประวัติศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้

2.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน ครูผู้สอนจะต้องบูรณาการหลักสูตรรายวิชา เข้ากับขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ดังนั้นครูผู้สอนควรจะเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้ชัดเจน โดยการระบุบทบาทของครูและนักเรียน มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ และต้อง

ทุ่มเททั้งกายเสียสละเวลาส่วนตัวในการจัดเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในชั้นเรียนและการทำกิจกรรมนอกชั้นเรียน

2.3 สามารถนำขั้นตอนและกระบวนการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ไปบูรณาการเข้ากับหลักสูตรรายวิชาอื่นๆ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ การงานอาชีพและเทคโนโลยี เพื่อศึกษาผลหรือสิ่งที่นักเรียนได้รับจากการเรียนรู้ในรายวิชาดังกล่าว และศึกษาผลจากการนำความรู้ไปใช้กิจกรรมรับใช้สังคม

References

- Buosonte, R. (2013). *Mixed methods research for research and evaluation* (2nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Chaturanon, W. (2006). *An integrated service learning technique (in 404401 integrated curriculum and instruction of specific subject): A case study in library and information science program* (Research report). Chonburi: Faculty of Education, Burapha University. (in Thai)
- Ministry of Natural Resources and Environment. (2014). *Princess Chulabhorn with World Environment*. Bangkok: Amarin Printing & Publishing. (in Thai)
- National Institute of Educational Testing Service (Public Organization). (2014). *The Ordinary National Education Test for Grade 8th students of B.E. 2555 – 2557, Darasamutr School Sriracha Chonburi report*. Chonburi: n.p. (in Thai)
- Nila M. Wiese, & Daniel J. Sherman. (2010). Integrating Marketing and Environmental studies Through an Interdisciplinary, Experiential, Service-Learning Approach. *Journal of Marketing Education*, 4(1), 41 – 56.
- Niruntawee, S. (2011). *Service learning* (Research report). Bangkok: Parbpim Printing. (in Thai)
- Office of the Education Council. (2007). *The assessment of learning management that promotes the ethics of learners in basic education institutions report*. Bangkok: Pimdee Printing. (in Thai)
- Thapwong, J. (2009). *Implementing service learning in vocational education* (Doctoral dissertation). Chonburi: Burapha University. (in Thai)
- Vechayant, C. (2001). *Instructional design, service learning technique, social service awareness, problem solving skill, learning achievement, secondary school students* (Doctoral dissertation). Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)